

EEN ONBEKENDE PRIJSMEDAILLE VAN HET COLLEGE VAN DE AUGUSTIJNEN TE BRUGGE

R. Waerzeggers

De hermeten van Sint-Augustinus, die sinds 1250 te Brugge gevestigd waren, richtten er in 1622 een college voor middelbare studies op. Ondanks de concurrentie van het in 1575 gestichte college van de Jezuïeten kende het een grote bloei. Na de opheffing van de Jezuïetenorde in 1773 en het ter ziele gaan van het koninklijk college in 1780 verwierf het college van de Augustijnen zelfs het monopolie op het middelbaar onderwijs te Brugge.

Dit monopolie verschafte de instelling vanzelfsprekend een ruimere financiële arm-slag; mede daardoor werd het mogelijk om – ergens tussen 1780 en 1785 – te beginnen met de uitreiking van zilveren prijspenningen ^{1/}. De medailles, die vanaf 1778 in de koninklijke colleges aan de primussen van ieder leerjaar werden toegekend, vormden ongetwijfeld de inspiratiebron.

De Augustijnen bestelden hun prijspenningen bij de bekende Amsterdamse graveur Johan Georg Holtzhey, en niet bij de Brusselse Munt. Dit was zeer ongebruikelijk ^{2/} en zou kunnen doen besluiten dat hun aversie voor de keizerlijke regering in Brussel nog groter was dan voor de protestantse Hollanders. Men mag echter niet uit het oog verliezen dat Theodoor Van Berckel, de gerenommeerde graveur-generaal van het Brussels munthuis, zich voor zijn penningcreaties vorstelijk liet betalen. De keuze van Holtzhey was waarschijnlijk eerder op financiële dan op politieke gronden gebaseerd.

Net zoals bij de prijspenningen van de koninklijke colleges was bij de Augustijnen voor de primus van ieder van de leerjaren een penning van een apart type voorzien. Visart de Bocarmé ^{3/} beschreef er vijf, alle met 48 mm doormeter en met een gemeenschappelijke voorzijde: de buste van Minerva, met een geschubd kuras en een gelauwerde helm, naar rechts; op haar linker schouder rust een speer, waaraan een lauwerkrans is opgehangen; onder de afsnede van de schouder, I.G.H. F.; rondom, COLLE-GIVM - AVGUSTINIANVM BRVGIS. en een geprofileerde boord.

Op de keerzijde van deze penningen wordt het leerjaar respectievelijk aangegeven met PRIMO RUDIMENTARIUM, PRIMO GRAMATICES, PRIMO SYNTAXEOS, PRIMO POËSEOS en PRIMO RHETORICES, met telkenmale andere symbolen en versieringen ^{4/}.

Penning voor de Poësis

Penning voor de Rhetorica

Daarbij merkte Visart de Bocarmé op dat een zesde type nog terug te vinden was indien de Augustijnen hetzelfde leerprogramma volgden als de koninklijke colleges. Uit de ingegraveerde namen en jaartallen op de teruggevonden exemplaren (overzichtelijk weergegeven in bijlage) kan de opeenvolging van de laatste vier leerjaren gereconstrueerd worden en blijkt dat de Syntaxis onmiddellijk voorafgegaan wordt door de op één van de penningtypes vermelde Gramatica. Of tussen het Rudimentarium en deze Gramatica al dan niet nog een schakel ontbreekt is er echter niet uit af te leiden.

Een aantal jaren geleden dook inderdaad een prijspenning van een nog onbekend type op in een veiling van Jacques Schulman te Amsterdam 5/:

Vz. Identiek aan die van de vijf al gekende types.

Kz. Bovenaan een wolk, waarop een wijwaterkwispel, een wierookvat, de tafels met de tien geboden, een kelk en een Latijns kruis met rozenkrans rusten; boven de kelk zweeft een stralende hostie; in de afsnede is een tiara geplaatst op een gekruiste kromstaf en een driearmig kruis; onder de wolk, PRIMO; rondom, CONCERT·CATECHISTICA. - IN GENERALI TOTIUS COLL. en een geprofileerde boord; in het veld is CAROLO / MOENTACK, / MDCCXCII. Ingegraveerd.

Rond, met klein dwars geplaatst draagoog en ring – 12.00 h.
Zilver – 48,1 mm Ø – 46,0 g.

Omdat van Karel Moentack ook een medaille met het opschrift PRIMO RUDIMENTARIUM uit 1791 bekend is, is de verleiding groot om het hier besproken stuk mooi in de reeks in te passen als bekroning voor het tweede van zes leerjaren. Het opschrift op de keerzijde geeft echter aan dat het stuk niet bestemd was voor de primus van één welbepaald studiejaar, maar voor de laureaat van een wedstrijd in catechismus voor gans het college. Het is dus mogelijk dat er nog een penningtype te ontdekken valt ^{6/}.

NOTEN

- ^{1/} In hun keerzijdematrijs is telkens het jaartal MDCCLXXX aangebracht. De excentrische plaatsing ervan wijst er echter op dat het de bedoeling was om dit jaartal op de penning zelf met de hand aan te vullen. In de praktijk gebeurde dit ook; het oudste teruggevonden exemplaar dateert uit 1785.
- ^{2/} Er is geen enkele andere penning van de Oostenrijkse Nederlanden bekend die in de Verenigde Provinciën werd vervaardigd (cfr. Y. KENIS, *Catalogue des médailles et jetons des Pays-Bas autrichiens 1714-1794*, Brussel 2000).
- ^{3/} A. VISART DE BOCARME, *Les sceaux et les médailles des Augustins de Bruges*, in *Revue belge de numismatique et de sigillographie*, 1928, p. 73-87.
- ^{4/} Visart de Bocarmé gaf deze penningen respectievelijk de nummers I, II, III, IV en V, en Y. Kenis (*op. cit.*) nummerde ze in omgekeerde volgorde van 85 tot 89.
- ^{5/} Jacques Schulman b.v., Amsterdam, veiling 284, lot 1370.
- ^{6/} Dit is echter ver van zeker. Enerzijds omdat het aantal leerjaren in het secundair onderwijs in de 18de eeuw niet vastlag, en anderzijds omdat de vermelding PRIMO GRAMATICES moeilijk te rijmen valt met een in twee jaren opgesplitst leerblok Gramatica.

TYPE	NAAM VAN DE PRIMUS EN JAAR VAN DE UITREIKING						
PRIMO RUDIMENTARIUM					C. Moentack 1791		
PRIMO GRAMATICES		F. Van Caloen 1786		C. Van Der Beke 1789		H. Heene 1791	
PRIMO SYNTAXEOS		F. Van Caloen 1787	J. Vermeire 1788				C. Coppieters 1791
PRIMO POESEOS	P. Van De Walle 1785		J. Vermeire 1789				C. Coppieters 1792
PRIMO RHETORICES			J. Vermeire 1790				